

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

Structură strategie

Cuprins

1. Cuvânt înainte.....	2
2. Principii	3
3. Diaspora: o imagine de ansamblu.....	5
4. Comunități istorice – descriere generală	8
5. Obiective generale și specifice	11
Obiectiv general 1: Păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității lingvistice	11
Obiectiv general 2: Păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și spirituale	12
Obiectiv general 3: Susținerea societății civile, apărarea drepturilor românilor din afara granițelor și consolidarea mediului asociativ	13
Obiectiv general 4: Dezvoltarea mass media în limba română.....	14
Obiectiv general 5: Facilitarea procesului de (re)întoarcere și (re)integrare pentru cetățenii români care decid să revină în țară, inclusiv prin susținerea demersurilor de ordin social și economic	15
Obiectiv general 6 - Implicarea membrilor diasporei în dezvoltarea societății românești... ..	15
Obiectiv general 7 - Facilitarea accesului la informație și la programele derulate de statul român pentru românii din afara granițelor	16
6. Direcțiile de acțiune ale politicilor pentru românii de pretutindeni.....	17
7. Harta instituțională	18

DEPARTAMENTUL PENTRU
ROMÂNII DE PRETUTINDENI

1. Cuvânt înainte

Românii din afara granițelor țării reprezintă o resursă inestimabilă pentru statul român din punct de vedere cultural, economic și politic. Atunci când discutăm despre aceste grupuri extra statale vorbim de persoane care au plecat din țara de origine din motive economice, sociale sau politice, descendenți ai acestora, dar și persoane care în momentul de față au statutul de minorități pe teritoriul altor state și își asumă apartenența la identitatea românească. Totodată, apartenența la aria latinității reprezintă conexiunea dintre români și comunitățile istorice de aromâni, meglenoromâni sau istroromâni vorbitori de dialecte ale limbii române dar și culturile de origine latină de astăzi cu care împărtășim experiența emigrării.

Relația dintre națiunea română și componentele sale din afara granițelor începe cu paradigma fondatoare și coagularea statului român modern și până în prezent. De altfel, diaspora poate acționa ca un actor non statal prin faptul că se poate implica atât în politica internă dar și externă a unui stat prin trimiterea remitențelor, facilitarea investițiilor, donații filantropice, participarea la rețele profesionale, acțiuni de lobby pentru interesele politice și economice ale statului de origine și poate participa la exerciții electorale în statul de reședință.

Prin legea sa fundamentală, statul român își asumă întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor și acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, respectând legislația internațională¹. Mai mult, în actualul context de stat membru în Uniunea Europeană, dar și în alte organizații internaționale precum Consiliul Europei sau OSCE, România are instrumentele necesare pentru apărarea drepturilor cetățenilor români ce fac parte din diaspora de mobilitate dar și a minorităților românești de pe teritoriul altor state. Totodată, actualele documente strategice și de politici publice vizează creșterea sprijinului statului român pentru diaspora și încurajarea diasporei românești să promoveze și să sprijine interesele României².

Obiectivele interne vizează maturizarea instituțiilor, îmbunătățirea serviciilor publice și a infrastructurii astfel încât să determine începutul unui proces de reîntoarcere. Totodată, aprofundarea procesului de integrare europeană și sprijinirea parcursului european al vecinilor României care și-au exprimat dorința de asociere și integrare, reprezintă o modalitate de regăsire a tuturor românilor. Viziunea propusă în documentul de față pleacă pe de o parte de la atribuțiile legale ale Departamentului pentru Românii de Pretutindeni (D.R.P.) ca instituție ce elaborează și aplică politica statului român în domeniul relațiilor cu românii de pretutindeni³, dar, mai important, pe evaluarea critică oferită de cetățeni, reprezentanți ai societății civile, instituții centrale și locale cu atribuții în domeniul românilor din afara granițelor. Demersul a început cu evaluarea precedentului document strategic pentru românii de pretutindeni din perioada 2017- 2020 și modul în care a răspuns nevoilor și intereselor românilor din afara

¹ Constituția României, Titlul I, Art. 7

²Strategia Națională de Apărare a țării, pentru perioada 2020 – 2024, pag 16 , disponibil la https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf

³ Legea nr. 321/2006 din 14 iulie 2006, privind regimul acordării finanțărilor nerambursabile ; Legea nr. 299/2007 din 13 noiembrie 2007, privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni; HG nr. 927/2021 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Departamentului pentru Românii de Pretutindeni

granițelor și a continuat cu dorința de a oferi un suflu nou în ceea ce privește politicile publice dedicate acestora.

Așadar D.R.P. va acționa pentru păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității etnice, culturale, lingvistice și spirituale românilor de peste hotare, pe de o parte, iar, pe de altă parte, va completa aceste eforturi cu o abordare pragmatică fundamentată pe dezvoltarea legăturilor economice și a spiritului antreprenorial, precum și pe sprijinirea procesului de reinserție în cazul românilor ce doresc să se întoarcă în țara de origine să devină investitori în aceasta, ori promotori ai acesteia peste hotare. De asemenea, este nevoie de o adaptare la actualul context internațional cu accent pus pe competențele din domeniul digitalizării și dezvoltarea unei gândiri critice, necesară pentru reducerea gradului de vulnerabilitate în fața fenomenului de răspândire de informații false care pot avea consecințe negative atât asupra comunităților de români cât și asupra României. Mai mult de atât, se va urmări și evoluția imaginii României în lume și percepția românilor din afara frontierelor despre România și despre ei raportat la societățile gazdă. Documentul de față își propune atât formularea unor obiective ce se doresc a fi transpuse în politici publice cât și o cartografiere a comunităților de români bazată pe date recente.

Între România și românii din afara granițelor există o relație de interdependență, întrucât cei din urmă manifestă dorința de a se identifica cu statul român și au nevoie ca autoritățile române să le apere și să le promoveze drepturile și interesele și ei pot fi, la rândul lor, un catalizator pentru dezvoltare. România este a tuturor celor ce se consideră români, indiferent de etnia, credințele sau locul unde trăiesc și muncesc.

2. Principii

Respectarea dreptului internațional, a angajamentelor bilaterale ale României și a legislației statelor pe teritoriul cărora se derulează aspecte ale politicilor pentru românii de pretutindeni și a bunelor practici acceptate.

- Politicile pentru românii de pretutindeni trebuie să contribuie la consolidarea relațiilor bilaterale;
- Comunitățile românești din diaspora și minoritățile românești din vecinătatea României sunt punți de legătură între România și statele de reședință sau de cetățenie;
- Programele și proiectele dedicate românilor de pretutindeni propuse să se desfășoare pe teritoriul altor state vor fi implementate în urma și în limitele acordului manifestat de autoritățile acestora, cu respectarea legislației și a intereselor legitime ale acestora;
- Scopul fundamental al politicilor pentru românii de pretutindeni este de a facilita conservarea identității culturale românești și legăturile dintre persoanele care valorizează identitatea românească și legătura cu spațiul românesc, cu România, sprijinind integrarea persoanelor și a comunităților în societățile statelor de reședință sau de cetățenie și descurajând orice tendințe de enclavizare și izolare.

Respectarea competenței legale a ministerelor, instituțiilor și autorităților publice, implicate în realizarea programelor, proiectelor și acțiunilor dedicate românilor de pretutindeni.

- Contribuția fiecărui minister și a fiecărei instituții la rezolvarea problemelor specifice persoanelor aparținând comunităților românești din afara granițelor se realizează în limitele de competență legală;
- Departamentul pentru Români de Pretutindeni asigură, potrivit prevederilor legale referitoare la organizarea și funcționarea sa⁴, coordonarea interministerială în domeniul relațiilor cu românii de pretutindeni, sens în care, prin secretarul de stat, va convoca și prezida Comitetului interministerial pentru românii de pretutindeni, din care vor face parte reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Educației, Ministerului Culturii, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, Autorității pentru Digitalizarea României, precum și reprezentanți ai Academiei Române, Secretariatului de Stat pentru Culte, Bisericii Ortodoxe Române, ai altor culte și asociații religioase recunoscute în România, ai altor instituții și autorități ale administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniul cercetării lingvistice și educaționale, al reinsertiei socioprofesionale și al atragerii de investiții, precum și, dacă este cazul, ai altor ministere și autorități ale administrației publice centrale și locale, în calitate de invitați;
- Programele, proiectele și acțiunile dedicate românilor de pretutindeni realizate de fiecare minister, instituție și autoritate publică, în parte, sunt integrate în Planurile anuale de Acțiuni ale acestora și se vor acoperi din bugetele proprii.

Respectarea alegerilor și libertății de decizie a persoanelor.

- Etnicii români, persoanele care aparțin filonului etnic românesc, originarii din România, cetățeni ai altor state, pot alege sau nu să își recunoască legăturile cu poporul român și țara noastră⁵;
- Asumarea identității culturale române presupune o manifestare de voință explicită și condiționează acordarea sprijinului statului român, conform legii române⁶;
- Stabilirea conținutului politicilor publice se realizează, ținându-se seama de nevoile exprimate de membrii comunităților din afara granițelor, prin consultare și acordare de sprijin pentru susținerea activităților proprii;
- Proiectele realizate de entitățile reprezentative ale românilor de pretutindeni, eligibile să primească în condițiile legii sprijinul financiar și material nerambursabil al statului român⁷, sunt parte a conținutului politicilor pentru românii de pretutindeni;

⁴ Hotărârea nr. 927/2021 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Departamentului pentru Români de Pretutindeni – Articolul 3(2)

⁵ În acord cu standardul propus de CONVENȚIA-CADRU din 1 februarie 1995 pentru protecția minorităților naționale*) - Articolul (3) 1. Orice persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul să aleagă liber dacă să fie tratată sau nu ca atare și nici un dezavantaj nu poate rezultă dintr-o asemenea alegere ori din exercițiul drepturilor legate de aceasta.

⁶ În acord cu Legea nr. 299 din 13 noiembrie 2007 (**republicată**) privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni**) - Articolul 6 (1) - Români de pretutindeni beneficiază de drepturile prevăzute în prezenta lege, pe baza îndeplinirii următoarelor condiții: a) declară pe propria răspundere, pe baza voinței liber exprimate, cu respectarea condițiilor prevăzute de Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, că își asumă identitatea culturală română, indiferent de denumirea folosită în statul de cetățenie sau reședință pentru desemnarea minorității sau comunității respective; b) posedă cunoștințe de limba română corespunzătoare și (2) Declarația prevăzută la alin. (1) lit. a), respectiv evaluarea cunoștințelor prevăzute la alin. (1) lit. b) se efectuează în mod gratuit la sediul Ministerului pentru Români de Pretutindeni sau de către Ministerul Afacerilor Externe, denumit în continuare M.A.E. prin intermediul misiunii diplomatice sau oficiului consular al României din statul de cetățenie sau reședință ori la sediile M.A.E. Modelul declarației și modalitatea de certificare sunt prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta lege.

⁷ Legea nr. 321 din 14 iulie 2006 (*republicată*) privind regimul acordării finanțărilor nerambursabile pentru programele, proiectele sau acțiunile privind sprijinirea activității românilor de pretutindeni și a organizațiilor reprezentative ale acestora, precum și a modului de repartizare și de utilizare a sumei prevăzute în bugetul Ministerului pentru Români de Pretutindeni pentru această activitate Articolul 3(1) - Pot beneficia de finanțări nerambursabile asociațiile, fundațiile, unitățile de cult, alte categorii de organizații neguvernamentale ale românilor de pretutindeni, organizațiile internaționale și alte persoane fizice autorizate sau juridice de drept public sau privat din România sau din străinătate, în măsura în care finanțările nerambursabile sunt utilizate pentru derularea de programe, proiecte sau acțiuni în sprijinul românilor de pretutindeni.

- Finanțările nerambursabile pentru realizarea acestor proiecte și donațiile materiale pentru susținerea activităților în beneficiul românilor de pretutindeni sunt acordate în baza unor acte care exprimă voința părților;
- Persoanele sau entitățile care beneficiază de sprijinul acordat românilor de pretutindeni de statul român sunt responsabile de faptele și deciziile lor, conform cadrului legal aplicabil.

Alinierea la practica internațională în domeniul relațiilor cu diaspora și minoritățile naționale.

- În contextul unor societăți deschise, în care pot cunoaște, prin experiențele lor de viață, abordările și bunele practici ale altor state în domeniul relațiilor cu diaspora și minoritățile naționale, cetățenii români care trăiesc în alte state, etnicii români cetățeni ai altor state, cetățenii altor state originari din România își largesc constant nivelul de așteptare față de livrabilul de politici publice al statului român în domeniul politicilor pentru românii de pretutindeni.

3. Diaspora: o imagine de ansamblu

Accepțiunea formală a termenului diaspora este definită în Legea nr. 299/2007, care încearcă să contureze atât o definiție a românilor din afara granițelor cât și să menționeze drepturile și obligațiile acestora și include *”românii emigranți, fie că au păstrat sau nu cetățenia română, descendenții acestora, precum și cetățeni români cu domiciliul sau reședința în străinătate”*⁸.

Diaspora românească poate fi o resursă pentru România prin patrimoniul cultural pe care îl exportă, legătura economică existentă cu țara de origine, know-how-ul pe care îl poate oferi în diverse domenii unde persoane bine integrate au performat și totodată printr-o posibilă facilitare a contactelor între România și statele de reședință.

România a cunoscut, de-a lungul timpului, diverse tipuri de emigrație, de natură economică, politică, turistică, familială, culturală, etnică. Înainte de 1944, migrația românească s-a circumscris în jurul celui de-al doilea val migrator înregistrat dinspre Europa spre continentul nord-american, care a cuprins statele din estul, sudul și centrul Europei. Această migrație, de ordin social-economic, a fost formată la început de evreii români și urmată apoi de creștinii români⁹.

Între anii 1944 și 1989, migrația românească a fost preponderent de natură politică. În această perioadă regăsim valuri semnificative ale emigrației evreilor originari din România către Israel și Statele Unite ale Americii, precum și ale etnicilor germani către Germania de Vest. După al doilea război mondial, migrația românilor a început să se orienteze mai mult către Europa Occidentală.

După revoluția din decembrie 1989, identificăm patru valuri ale migrației internaționale a românilor¹⁰. Primul val, cuprinzând primii 4-5 ani după 1990, este caracterizat de continuarea mobilității etnice, căreia i s-a adăugat mobilitatea religioasă, Al doilea val, înregistrat după 1995 și până în 2001, este caracterizat de-etnicizarea migrației, făcându-și apariția o migrație în căutare de locuri de muncă, ce s-a orientat către Turcia, Israel și mai ales

⁸ Lege nr. 299/2007 din 13 noiembrie 2007, privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni

⁹Drutzu, Ș. (1926). Români în America, București: Ed. Cartea Românească.

¹⁰ Sandu, D. (2010). Lumile sociale ale migrației românești în străinătate. Polirom.

Vestul Europei. Al treilea val, până la aderarea României la Uniunea Europeană, a fost caracterizat de o intensificare a emigrării temporare către țările mediteraneene, tatonând în același timp și destinații precum Canada, Marea Britanie, Statele Unite, susținută de începutul semnării primelor acorduri bilaterale de muncă în care sunt prevăzute drepturile muncitorilor migranți și garanția egalității de tratament cu cetățenii țării de destinație, precum și de o reducere considerabilă a costurilor migrației prin eliminarea vizelor pentru intrarea în spațiul Schengen pentru români, începând cu 1 ianuarie 2002. Cel de-al patrulea val al migrației internaționale a românilor, care debutează cu aderarea țării noastre la Uniunea Europeană, reprezintă un fenomen migraționist cu implicații deosebite atât la nivel analitic, cât și la nivel de efecte macrosociale. Definit în principal ca un val al migrației temporare a forței de muncă, el se constituie, cel mai probabil, într-o migrație definitivă a unui segment social esențial pentru supraviețuirea și dezvoltarea societății românești, respectiv personalul calificat, în numere progresiv mari.

Așa cum indică statisticile, România are a treia cea mai mare diasporă din zona OECD, după China și India¹¹. De asemenea, conform cifrelor oferite de Raportul ONU asupra migrației, în perioada 2009 – 2019, România a pierdut aproape 5% din totalul populației, fiind în primele douăzeci de state cu cele mai mari schimbări la nivel de populație din Europa. La nivel mondial, România ocupă locul 17 într-un clasament al statelor de origine pentru emigrație, cu peste patru milioane de cetățeni care trăiesc în afara țării¹², fenomenul migrației fiind accentuat după aderarea României la Uniunea Europeană în anul 2007. Trebuie menționat faptul că persoanele care aleg să emigreze sunt în principiu tinere, iar motivele plecării variază de la căutarea unui loc de muncă mai bine plătit, condiții de viață mai bune, până la dorința de a efectua studii de lungă durată în afara țării.

După cum remarcă Robin Cohen, un impact decisiv asupra diasporei este dat de „*economia globalizată care permite o mai mare conectivitate, expansiunea antreprenoriatului și creșterea noilor profesii și cadre manageriale, schimbând astfel dar și creând noi oportunități pentru diaspora*”¹³. Creionând profilul diasporei românești din Europa se poate vorbi atât de o diasporă istorică, alcătuită din persoane care au migrat încă din secolul XIX în diverse state europene (Germania, Austria, Italia, Franța), de un grup al azilanților politici plecați în afara granițelor țării și diaspora emergentă/de mobilitate. Principala caracteristică a diasporei românești din Europa este dată de statutul de cetățean membru al Uniunii Europene ce permite românilor emigranți un mare grad de mobilitate.

În ceea ce privește profilul comunității românești din SUA putem deosebi între ”diaspora istorică” – stabilită în SUA în intervalul 1850 – 1989 și ”diaspora emergentă” stabilită în SUA după anii 1990, cea mai veche comunitate – conform surselor oferite de misiunile diplomatice românești – fiind cea din regiunea Marilor Lacuri, de proveniență transilvăneană (1850). Făcând o radiografie rezumativă a prezentului, după 1990 cele mai mari grupări de comunități românești, numărând în fiecare stat câteva zeci de mii de persoane, se află în statele din nord-est, New York, New Jersey, Pennsylvania, Ohio, Michigan, Illinois (zone de destinație ale primelor valuri de imigranți români), California. O dinamică similară întâlnim în Canada, unde se poate vorbi de o diasporă istorică (primii imigranți români fiind țărani bucovineni), azilanți politici și familiile acestora din timpul perioadei comuniste și diaspora emergentă, după 1990, alcătuită din persoane cu studii superioare și bine integrate.

¹¹ OECD, *Talent Abroad: A review of Romanian Migrants*, 2018, pp. 3-4

¹² United Nations, *World Migration Report*, International Organization for Migration 2020, p. 92, disponibil <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>

¹³ Barry Cohen, *Global Diasporas: An Introduction 2nd edition*, Routledge, London and New York, 2008, p. 141

Un tipar asemănător întâlnim și în Australia. Primii imigranți români din Australia, în număr foarte mic, sunt menționați în documente oficiale australiene încă din secolul 19. După 1990 s-a înregistrat din nou o creștere a numărului cetățenilor români care s-au stabilit în Australia, în special tineri cu un nivel educațional și profesional ridicat.

Date statistice:

Consultând datele puse la dispoziție de institutele de statistică din diverse state, putem cartografia cu aproximație¹⁴ diaspora românească din anumite zone precum Uniunea Europeană, America de Nord, Australia, Noua Zeelandă, Israel, unde întâlnim comunități importante de români.

Pentru alcătuirea unei baze de date cu privire la numărul românilor din afara granițelor, au fost abordate două surse de date diferite. Pe de o parte, au fost preluate datele oferite de Misiunile Diplomatice și Oficiile Consulare ale României, iar pe de altă parte au fost consultate serviciile naționale de statistică din statele ce raportează populațiile în funcție de origine etnică sau cetățenie.

Nr.crt	Cifra oferită de MD/OC		Cifra oferită de serviciile naționale de statistică	
	Țara	Date statistice cu privire la cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate, la sfârșitul anului 2021 ¹⁵	Țara	Numărul de români raportat de serviciile naționale de statistică
1	Italia	1.137.728,00	Spania	1.087.923,00 ¹⁶
2	Spania	1.087.923,00	Italia	1.076.412,00 ¹⁷
3	Marea Britanie	949.810,00	Germania	799.180,00 ¹⁸
4	Germania	826.154,00	SUA	464.814,00 ¹⁹
5	SUA	464.814,00	Marea Britanie	342.000,00 ²⁰
6	Canada	238.050,00	Canada	238.050,00 ²¹
7	Belgia	135.917,00	Israel	220.000,00 ²²

¹⁴ Menționăm "cu aproximație" din cauza criteriilor diferite ale statelor de a raporta minoritățile, în funcție de naționalitate, cetățenie, etnicitate.

¹⁵ Ministerul Afacerilor Externe, *Date statistice cu privire la cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate*, la sfârșitul anului 2021 disponibil la https://diaspora.gov.ro/images/content/resurse/Date_statistice_-_M.A.E._2021.pdf

¹⁶ Estadísticas Secretaria de Estado de Migraciones, *Número de personas por sexo, tipo de documentación y nacionalidad*, disponibil la https://w6.seg-social.es/PXWeb_MIGR/pxweb/es/Extranjeros%20por%20tipo%20de%20documentaci%C3%B3n/Extranjeros%20por%20tipo%20de%20documentaci%C3%B3n_Resultados%20nacionales/TOT_TD_SX_NDAD.px/table/tableViewLayout1/

¹⁷ I Stat, *Stranieri residenti al 1° gennaio – Cittadinanza*, disponibil la <http://dati.istat.it/Index.aspx?QueryId=19675>

¹⁸ Statistisches Bundesamt, *Migration and Integration: Foreign population by sex and selected citizenships*, 2020 <https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Population/Migration-Integration/Tables/foreigner-gender.html>

¹⁹ United States Census Bureau, *People Reporting Ancestry*, 2019 disponibil la <https://data.census.gov/cedsci/table?q=PEOPLE%20REPORTING%20ANCESTRY%20&t=Ancestry&d=ACS%201-Year%20Estimates%20Detailed%20Tables&tid=ACSDT1Y2019.B04006&hidePreview=false>, 2019

²⁰ Office for National Statistics, *Population of the UK by country of birth and nationality: individual country data*, 2020, disponibil la <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/datasets/populationoftheunitingkingdombycountryofbirthandnationalityunderlyingdatasheets>

²¹ Statistics Canada, *Census Profile, 2016 Census*, disponibil la <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-prof/details/page.cfm?Lang=E&Geo1=PR&Code1=01&Geo2=PR&Code2=01&SearchText=Canada&SearchType=Begins&SearchPR=01&B1=Ethnic%20origin&TABID=1&type=0>

²² Ministerul Afacerilor Externe, *Relații bilaterale România – Statul Israel*, disponibil la <http://www.mae.ro/bilateral-relations/1831#765>

8	Austria	131.824,00	Franța	141.222,00 ²³
9	Irlanda	125.077,00	Austria	134.206,00 ²⁴
10	Franța	106.464,00	Belgia	110.917,00 ²⁵

Așadar, există un corp extra statal semnificativ care nu trebuie să-și fragilizeze legăturile cu țara de origine. Statul român trebuie să implementeze politici publice prin care să apere, să promoveze interesele diasporei sale și totodată să fundamenteze relația cu acest corp extra statal. În afara prevenirii diminuării apartenenței identitare, noile politici publice destinate diasporei trebuie să se axeze pe toate riscurile și vulnerabilitățile identificate precum pericolul de segregare pentru anumite categorii sociale cauzat de adaptarea limitată la condițiile societății gazdă, necunoașterea legislației țării de reședință și în cazuri izolate anumite politici naționaliste din unele state sau riscurile exploatării prin muncă.

Ca parte centrală a arhitecturii instituționale ce implementează politici publice pentru diaspora românească, Departamentul pentru Românii de Pretutindeni își propune pe de o parte să păstreze acele programe care s-au arătat a fi utile pentru românii din afara granițelor, dar și să promoveze/contribuie la promovarea unor inițiative noi ca urmare a feedback ului oferit de participanții la procesul de consultare publică a noului document (reprezentanți ai societății civile, ai instituțiilor centrale și locale). În consecință, activitatea DRP se va axa pe păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității românești, dar și pe promovarea unor linii de acțiune noi conforme cu realitățile contemporane și interesele și nevoile identificate.

4. Comunități istorice – descriere generală

În anul 2020, majoritatea arealelor tradiționale de locuire ale etnicilor români din imediata vecinătate a granițelor României din Ucraina, Ungaria, Serbia, Bulgaria erau incluse în regiuni de tip NUT 2 mai degrabă sărace și subdezvoltate la nivelul statelor de cetățenie – a se vedea valorile comparative ale PIB/capita la nivel NUT 2 comparativ cu valoarea PIB/capita la nivel național, exprimată prin diferență (-% din valoarea medie a GDP/capita la nivel național: în Ucraina: regiunea Cernăuți -47% față de media națională, regiunea Transcarpatia -46% față de media națională, regiunea Odesa - 4% față de media națională; în Republica Serbia: regiunea Voivodina +12% față de media națională, regiunea Serbia de Est - 25% față de media națională, în Ungaria: Észak-Alföld/Nordul Câmpiei Ungare -37% față de media națională, Dél-Alföld/Sudul Câmpiei Ungare -36% față de media națională; în Bulgaria: Severozapaden/Nord Vest -40 față de media națională, Severen tsentralen/Nord Central -33% față de media națională, Severoiztochen/Nord Est -22% față de media națională)²⁶. Totodată, per ansamblu, aceste țări sunt mai sărace și subdezvoltate la nivelul regiunilor geografice din care fac parte - așa cum arata valorile comparative ale PIB/capita ale acestor țări și PIB/capita

²³ EUROSTAT, *Population on 1 January by age group, sex and country of birth*: France, disponibil la <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/demography-population-stock-balance/database> Serviciul național de statistică al Franței nu oferă raportări în funcție de cetățenie/etnicitate. Din această cauză, s-a folosit cifra oferită de EUROSTAT la data de 1 ianuarie 2020. Pentru restul statelor nu au fost luate în considerare raportările EUROSTAT deoarece serviciile naționale disponibile ofereau date mai actuale.

²⁴ Statistics of Austria, *Foreign Population*, disponibil la <https://www.statistik.at/fileadmin/announcement/2022/07/20220725MigrationIntegration2022EN.pdf>

²⁵ StatBel: Belgium in Figures, disponibil la https://statbel.fgov.be/en/search?search_api_fulltext_block=romanian

²⁶ Surse: Insiitutele naționale de statistică ale Ucrainei (<http://www.ukrstat.gov.ua/>) și Serbiei (<https://www.stat.gov.rs/en-US/>), EUROSTAT pentru Bulgaria și Ungaria

mediu la nivelul Uniunii Europene (Ungaria -53% față de media UE, Ucraina -92% față de media UE, Serbia -65% din media UE, Bulgaria -72% din media UE)²⁷.

Deficitul de oportunități existent între UAT cuprinse în arealul tradițional de locuire și alte regiuni ale țării de cetățenie/alte țări alimentează migrația internă (din mediul rural în mediul urban și spre regiunile mai dezvoltate ale țării) și internațională (în special spre țările Uniunii Europene). Părăsirea arealului tradițional de locuire conduce la diminuarea comunității etnice cu consecințe negative în ce privește valorificarea unor drepturi legate de manifestarea colectivă a identității, vizând:

- *Educația în limba maternă/studierea limbii culturii și civilizației românești*

prin închiderea/comasarea unor clase sau școli cu predare în limba română sau în care funcționează secții/clase cu predare în limba română atunci când numărul de copii etnici români din localitate scade sub limita stabilită pentru constituirea unei clase sau funcționarea unității de învățământ;

- *Inscripționarea bilingvă, folosirea limbii maternă în administrație*

care este condiționată de existența unui procent minim de etnici la nivelul UAT;

Trebuie să remarcăm, de asemenea că minoritățile care locuiesc preponderent în mediul rural, așa cum este cazul mării majorități a comunităților de etnici români²⁸ situate în jurul granițelor României, se confruntă cu probleme specifice cauzate de mobilitatea determinată de deficitul de oportunități existent pe plan local:

- *Exodul creierelor și îmbătrânirea* - pentru cele mai multe specializări medii/înalte nu se găsesc oportunități de angajare și de carieră în mediul rural, iar orașele în care membrii comunității ar putea identifica astfel de oportunități sunt prea îndepărtate (distanța fizică/ măsurată în km sau distanța de parcurs/ măsurată în h) pentru a face naveta. La nivelul comunităților rurale rămâne o pătură intelectuală subțire, reprezentată din cler, cadre didactice de nivel primar sau pensionari;
- *Favorizarea limbii majorității în dauna limbii materne* - prin relocare în alte zone sau în localități urbane mai mari, individul se mută dintr-un mediu social în care putea folosi limba maternă în raport cu membrii comunității, în mai toate contextele de viață publică, într-unul în care este nevoit, pentru studiu, pentru interacțiunile presupuse de achiziția de cunoștințe și interacțiunea cu ceilalți, să folosească o altă limbă. Limba maternă este folosită doar în familie sau într-un cadru restrâns.

Supraviețuirea unei minorități românești este condiționată de continuitatea locuirii în arealul specific al acesteia a unui număr semnificativ de etnici români în pondere tradițională în raport cu celelalte grupuri etnice.

Fenomenul migrației economice determinat de nivelul scăzut de dezvoltare al comunităților locale stimulează părăsirea de către etnicii români a arealului specific, conducând la asimilarea și dispariția minorității românești.

Îmbătrânirea păturii intelectuale care, în mod natural, constituie leadershipul entităților care își asumă derularea activităților de susținere a conservării și exprimării identității (prin

²⁷ idem

²⁸ În proporție de aproape 80% etnicii români din arealul istoric locuiesc în sate și orașe mici (excepție – orașele Cernăuți/UA, Soltovino/UA, Izmail/UA, Vârșeț/RS, Kladovo/RS, Negotin/RS, Vidin/NG, Gyula/HU)

proiecte culturale, educaționale, mass-media) este un factor în sine care afectează în mod negativ comunitățile etnicilor români.

Este de remarcat că în aproape toate țările din imediata vecinătate a României (excepția o reprezintă Ungaria) persistă și sunt cultivate de către autorități diviziuni artificiale la nivelul comunității românești: Ucraina – români vs moldoveni/limba română vs limbă moldovenească, Serbia – români vs vlahi/limbă română vs limbă vlahă, Bulgaria români vs vlahi/limbă română vs limbă vlahă. Aceste diviziuni promovate la nivel oficial de autoritățile acestor state sunt de natură să creeze confuzie identitară și să inhibe procesele de coagulare a etnicilor români în comunități unitare, accentuând efectul coroziv al proceselor induse de factori social economici.

Activitățile de învățământ și mass-media dedicate comunităților de etnici români din arealul istoric din jurul granițelor nu primesc, din partea autorităților de cetățenie sprijin financiar și material adecvat pentru susținerea proceselor în sine și motivarea specialiștilor – Se poate vorbi despre un nivel de *subfinanțare/salarizare care face neviabilă/neatractivă susținerea acestora*.

Îmbătrânirea și dimensiunea redusă a contingentului intelectual care asigură resursele umane ale entităților prin care se desfășoară activitățile având ca rezultat conservarea identității, lipsa bazei materiale, lipsa finanțării adecvate din partea statelor de cetățenie și lipsa unei coordonări a eforturilor impun asumarea unui efort susținut din partea statului român.

Cele mai multe dintre persoanele care fac parte din comunitățile de etnici români din jurul granițelor țării caută în România un substitut al statului de cetățenie în ce privește susținerea financiară și materială a proceselor care contribuie la păstrarea identității (finanțarea învățământului, stimularea elevilor/studentilor și cadrelor didactice implicate în procesul de educație în limba maternă la toate nivelurile, finanțarea instituțiilor și proiectelor culturale, a mass-media) așa cum o arată interesul acordat pentru finanțările și donațiile DRP, precum și solicitările formulate.

De asemenea, cei mai mulți dintre etnicii români caută în România oportunități legate de educație/ specializare/ formare profesională înaltă și de calitate recunoscută – așa cum o arată interesul ridicat pentru locurile oferite românilor de pretutindeni în unitățile de învățământ din România și mai puțin, dar nu exclus, oportunități de angajare și carieră, așa cum o arată deciziile multora dintre aceștia.

Republica Moldova include o comunitate istorică românească formată din întregul grup vorbitor de limbă română (indiferent de denumirea locală folosită) ca limbă maternă, incluzând și persoanele care își asumă identitatea culturală română. Acest grup constituie majoritatea populației acestei țări.

Potrivit percepției cel mai larg răspândite privitoare la conținutul politicilor publice dedicate românilor de pretutindeni, rezultată din concluziile dialogului purtat de reprezentanții MRP/DRP cu membrii și reprezentanții mediului asociativ și societății civile a românilor din comunitățile istorice:

- Conținutul de până acum al pachetului de politici publice în domeniul relațiilor cu românii de pretutindeni, limitat la acordarea de sprijin financiar și material nerambursabil pentru realizarea unor programe, proiecte și activități având ca obiectiv conservarea identității, este insuficient – în raport cu problemele cu care se confruntă comunitățile la nivel local;

- Componenta legată de păstrarea identității trebuie secundată de componente social economice care să vizeze pe de o parte (1) stimularea și asigurarea condițiilor ca tinerele generații să urmeze un proces cât mai îndelungat de educație în limba maternă (de la nivel primar la nivel terțiar – incluzând burse pentru elevi/studenți, stimulente financiare pentru cadre didactice și sprijin pentru unități de învățământ și catedre) și (2) susținerea proiectelor care au ca scop îmbunătățirea situației economice și creșterea gradului de dezvoltare a comunităților locale în care locuiesc etnicii români pentru a inhiba mobilitatea și migrația definitivă.

Potrivit percepției cel mai larg răspândite a membrilor comunităților istorice privitoare la capacitatea proprie, rezultată din concluziile dialogului purtat de reprezentanții MRP/DRP cu membrii și reprezentanții mediului asociativ și societății civile a românilor din diaspora de mobilitate:

- Membrii comunităților istorice trebuie luați în considerare ca o parte a poporului român care trebuie să se bucure de atenția României ca și cetățenii acestei țări. România trebuie să își asume ca datorie fundamentală să prezerve existența elementului etnic în arealul tradițional, identitatea lingvistică și culturală a acestuia;

Membrii comunităților istorice trebuie luați în considerare ca parteneri, o resursă de capital social valoroasă, putând (a) să sprijine derularea politicilor dedicate conservării identității, promovării valorilor culturale și buneii imagini a României și a poporului român în țara de cetățenie, (b) să sprijine consolidarea și diversificarea relațiilor bilaterale dintre România și țările de cetățenie, (c) să susțină procesele de dezvoltare la nivelul regiunilor învecinate și cooperarea transfrontalieră, să aducă partenerilor din România contacte în piață sau chiar acces pe piața din țările de cetățenie, stimulând fluxurile comerciale bilaterale și integrarea economică regională transfrontalieră – contribuind direct la prosperitatea României.

5. Obiective generale și specifice

Obiectiv general 1: Păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității lingvistice

Principalul pericol semnalat în cazul comunităților de români din afara granițelor este acela că tinerele generații vor pierde contactul cu limba română. Așadar păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității lingvistice reprezintă un obiectiv crucial, iar măsurile dedicate acestuia trebuie să răspundă unui proces continuu și eficient de păstrare a identității românești.

Obiective specifice:

- finanțarea și organizarea de cursuri de limbă română la standarde competitive pentru tinerele generații;
- finanțarea organizării și funcționării de școli cu predare în limba română sau școli în care funcționează secții/clase cu predare în limba română;
- sprijinirea activității asociațiilor, organizațiilor, fundațiilor, bisericilor românești - indiferent de cultul religios de care aparțin - care organizează cursuri de limbă și cultură română prin sistemul școlilor de weekend.

- organizarea de școli de vară și tabere în care românii din tânăra generație să poată lua contactul cu țara de origine și să poată învăța sau aprofunda limba română și în cadrul cărora să se creeze punți de legătură cu tineri din România, ca prim pas în (re)apropierea de cultura românească;
- dezvoltarea de instrumente digitale pentru învățarea limbii române la distanță, inclusiv sub formă de platforme/aplicații care să reunească materiale didactice și alte resurse utile pentru învățarea limbii române;
- oferirea de manuale, suporturi de curs, materiale școlare pentru stimularea învățării limbii române;
- stimularea studierii limbii române în școală, conform legislației din țara de cetățenie și reședință, inclusiv prin continuarea și extinderea programului de burse acordate elevilor români înscriși în școli cu predare în limba română sau școli în care funcționează secții/clase cu predare în limba română;
- continuarea și dezvoltarea programului de burse de studiu/practică/specializare dedicate românilor de pretutindeni;
- dezvoltarea unor programe de pregătire a cadrelor didactice care predau limba română în comunitățile de români din afara granițelor;
- stimularea financiară a cadrelor didactice care predau limba română în comunitățile de români din afara granițelor;
- cartografierea sistematică a școlilor cu predare în limba română din străinătate și a formelor informale de predare a noțiunilor de limbă, cultură și civilizație românească, pentru a înțelege nevoile reale, pentru a asigura calitatea ofertei educaționale (în contextul statelor de reședință), precum și standardizarea practicilor educaționale;
- dezvoltarea unui sistem uniform de testare și evaluare a cunostintelor de limba română ca limba a doua.

Obiectiv general 2: Păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și spirituale

Promovarea identității culturale este definitorie pentru păstrarea caracterului românesc și totodată pentru păstrarea legăturii cu țara de origine. În al doilea rând, poate fi o punte de legătură între popoare. Așadar prin promovarea culturii românești în rândul comunităților din afara granițelor, cetățenii români din diaspora pot acționa și ca ambasadori ai țării de origine. De asemenea, identitatea spirituală este o componentă de bază a caracterului național românesc. Pe lângă acest aspect, lăcașele de cult oferă sprijin românilor din diaspora și totodată reprezintă locuri de coagulare a comunității.

Membrii minorităților românești își păstrează identitatea etnică, lingvistică, culturală și spirituală și se dezvoltă și afirmă în arealul lor tradițional de locuire.

Obiective specifice:

- sprijinirea renovării, consolidării, extinderii, dotării etc. lăcașelor de cult;
- finanțarea proiectelor și programelor derulate de unitățile de cult de peste hotare destinate românilor de pretutindeni, de natură să conducă prin efectul lor la coagularea acestora, la creșterea coeziunii comunităților românești și la păstrarea identității acestora.

- sprijinirea proiectelor ce vizează restaurarea și conservarea monumentelor istorice, a caselor memoriale dedicate personalităților românești marcante care au activat peste hotare, organizarea de expoziții de artă, spectacole muzicale, de teatru și film, producția de filme, scurt-metraje și documentare și alte tipuri de manifestări cultural-artistice;
- implicarea personalităților românești din afara granițelor în promovarea culturii naționale;
- dotarea asociațiilor, organizațiilor, fundațiilor, bisericilor românești - indiferent de cultul religios de care aparțin cu materiale de promovare a identității și culturii românești.

Obiectiv general 3: Susținerea societății civile, apărarea drepturilor românilor din afara granițelor și consolidarea mediului asociativ

Cooperarea slab dezvoltată între asociațiile românilor din afara granițelor, dificultatea/complexitatea accesării fondurilor nerambursabile, lipsa cunoașterii legislației statului de reședință, riscul de a fi exploatați pe piața muncii sau de a nu cunoaște drepturile muncitorilor din statul de reședință sunt probleme reale identificate în cadrul comunităților de români din diaspora. De asemenea, diaspora românească poate acționa ca un adevărat soft power pentru România, facilitând întărirea legăturilor dintre statul de origine și cel de reședință prin promovarea culturii, a relațiilor economice și politice. Totodată, trebuie semnalat faptul că există un nivel redus în ceea ce privește implicarea diasporei românești în viața politică din statul de reședință și de cetățenie.

Obiective specifice

- organizarea unor cursuri de leadership, de dezvoltare personală și întărirea capacității organizaționale a mediului antreprenorial, cultural, civic și asociativ pentru a pregăti noua generație și a ridica nivelul de competitivitate a etnicilor/cetățenilor români în teritoriile de reședință;
- oferirea de training pentru identificarea oportunităților de accesare a fondurilor nerambursabile puse la dispoziție de structurile naționale sau europene;
- facilitarea implicării asociațiilor în proiecte de anvergură care să conducă la creșterea gradului de încredere între asociațiile de români de pretutindeni și a coeziunii la nivelul structurilor comunitare;
- organizarea unor campanii de informare împreună cu instituții partenere abilitate în domeniu pentru prevenirea unor pericole asociate traficului de persoane și exploatații prin muncă;
- demararea unor campanii privind cunoașterea drepturilor legate de piața muncii din străinătate;
- identificarea elitelor comunității românești și sprijinirea rețelelor profesionale concentrate în jurul acestora și a expertizei românești;
- consolidarea relației cu aleșii români din afara granițelor ca vector de interacțiune cu autoritățile statelor de reședință/cetățenie;
- încurajarea participării românilor la procesele electorale din țările gazdă prin educație civică continuă, în parteneriat cu organizații ale statului de reședință;

- sprijinirea constituirii asociațiilor care au ca scop sprijinirea integrării românilor din diaspora în societățile gazdă;
- oferirea de suport specializat în vederea reîntregirii familiilor românilor de pretutindeni, fie că vizează reîntoarcerea în România a membrilor de familie plecați din țară, fie că vizează familiile care doresc reîntregirea în afara granițelor;
- susținerea componentei umanitare în rândul asociațiilor diasporei/comunităților istorice prin: programe, cursuri și workshop-uri dezvoltate în parteneriat cu organizații internaționale abilitate
- motivarea, determinarea, atragerea membrilor din comunitățile românești/persoanele de origine română să întreprindă acțiuni de lobby pentru statul român în vederea promovării intereselor statului român și a românilor stabiliți în străinătate;
- acordare unei cetățenii onorifice pentru persoanele cu origini românești dar care și-au pierdut cetățenia română.

Obiectiv general 4: Dezvoltarea mass media în limba română

Presa este un veritabil vector de promovare a identității românești peste hotare, dar și de informare cu privire la situația actuală din România. De asemenea, mass media și platformele din social media pot juca un rol esențial în promovarea cunoașterii și colaborării dintre comunitățile din țări sau din zone diferite – mai ales în cazul teritoriilor cu comunități românești reduse numeric și dispersate pe distanțe mari. Punctele vulnerabile semnalate de comunitate sunt slaba dezvoltare a presei în anumite zone locuite de români. Sunt lipsuri logistice și de personal, iar costurile pentru variantele tipărite ale publicațiilor dedicate românilor de pretutindeni sunt uneori ridicate. Totodată se poate semnală imposibilitatea acoperirii calitative și cantitative a necesarului de informații de care comunitățile de români au nevoie.

Obiective specifice:

- susținerea financiară a publicațiilor de limbă română din afara granițelor;
- susținerea publicațiilor românești care doresc să facă tranziția spre digitalizare;
- oferirea de cursuri de formare/specializare pentru tinerii jurnaliști români din afara granițelor în parteneriat cu posturile media naționale de stat și private;
- atragerea entităților media din diaspora într-un parteneriat cu posturile naționale de radio și televiziune ce vizează diseminarea fluxurilor de știri, dar și pentru promovarea unor proiecte comune ce vizează păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității românești;
- constituirea unui cadru de dezbateri, informare și exprimare a opiniilor în limba română în comunitățile istorice
- raportat la riscurile și amenințările contextului actual de securitate, atragerea jurnaliștilor români din diaspora în campanii ce prevăd combaterea dezinformării controlate (fenomenului fake news, respectiv deep fake);
- dezvoltarea unor parteneriate cu asociații jurnalistice profesionale în cadrul cărora să fie elaborate ghiduri deontologice, dar și criteriile de evaluare inter pares (peer review) a publicațiilor sprijinite din fonduri publice, pentru a asigura calitatea

presei, obiectivitatea și originalitatea conținutului jurnalistic, transparentizarea surselor de finanțare, impactul asupra audienței (pentru cele digitale, indicatori precum traficul) etc.;

Obiectiv general 5: Facilitarea procesului de (re)întoarcere și (re)integrare pentru cetățenii români care decid să revină în țară, inclusiv prin susținerea demersurilor de ordin social și economic

Discuțiile purtate cu românii din diaspora sau în cadrul instituțiilor abilitate în domeniu, au evidențiat și o dorință a reîntoarcerii în cazul anumitor cetățeni. Reintegrarea acestora poate fi problematică din cauza lipsei de informații despre realitățile și cadrul legislativ din România, ceea ce va face acest proces destul de anevoios. De asemenea, pe lângă obiectivul primordial de păstrare a identității lingvistice, feedback-ul primit indică și dorința de implicare în acțiuni pragmatice și centrate în jurul dezvoltării economice.

Obiective specifice:

- derularea de campanii de informare prin documentarea necesară acestor realități sociale;
- dezvoltarea unei platforme de dialog menită să ofere sprijin pentru demararea unor oportunități de afaceri și de consolidare a legăturilor între antreprenorii din diaspora și cei din țară;
- întreprinderea demersurilor destinate depășirii obstacolelor de natură culturală la (re)venirea în țară, prin coordonarea cu instituțiile de profil;
- îmbunătățirea fluxului de informații către românii din diaspora cu privire la întoarcerea în România, inclusiv diseminarea de informații referitoare la nevoile de competențe profesionale;
- susținerea procesului de extindere a recunoașterii reciproce și a portabilității calificărilor academice sau profesionale obținute în străinătate.

Obiectiv general 6 - Implicarea membrilor diasporei în dezvoltarea societății românești

Raportarea diasporei la statul de origine este relevantă din perspectiva dezvoltării de politici publice și direcții de acțiune în următoarele sensuri:

- Integrarea contribuțiilor diasporei în proiecte de creștere endogenă care reprezintă valoare adăugată reală pentru economia națională;
- Includerea diasporei în strategiile de dezvoltare existente.

România recunoaște și valorifică (în raport win-win) oportunitățile oferite de prezența și activitatea românilor din afara granițelor, în planul promovării intereselor sale externe.

Obiective specifice:

- susținerea proiectelor care au ca obiectiv valorificarea capitalului de imagine și a conexiunilor sociale ale personalităților românești din străinătate în promovarea obiectivelor de politică externă ale României;

- facilitarea de contacte dintre oamenii de afaceri români sau cu origini românești din diaspora și cei din țară;
- dezvoltarea unor programe de tip „Brain Gain” sau „Brain Return” cu scopul de a crea structuri instituționale care să permită atragerea profesioniștilor din diaspora prin angajamente pe termen scurt și lung;
- colaborarea cu autoritățile locale pentru a-și dezvolta propriile politici privind diaspora și pentru a sprijini inițiativele regionale axate pe diaspora;
- crearea unor platforme de dialog în cadrul cărora să fie explorate modalitățile în care românii din țară și din străinătate ar putea colabora pentru a contribui la dezvoltarea economică a României și să fie identificat modul în care România și comunitatea sa globală ar putea dezvolta o relație strategică, în special în sectorul economic;
- implicarea diasporei în activitățile de cooperare economică prin organizarea de întâlniri anuale ale oamenilor de afaceri români din afara granițelor cu reprezentanți ai mediului de afaceri din România, autorități centrale și locale;

Obiectiv general 7 - Facilitarea accesului la informație și la programele derulate de statul român pentru românii din afara granițelor

Concentrarea politicilor pentru românii de pretutindeni pe furnizarea informațiilor aferente diferitelor stadii ale procesului de migrație, într-un format centralizat, actualizat și ușor accesibil, prin adoptarea noilor instrumente digitale și integrarea de FAQ (frequently asked questions), contribuie la atingerea unor obiective majore precum susținerea procesului de integrare în statele de reședință, păstrarea elementelor identitare, precum și facilitarea demersurilor de reîntoarcere în țară. Pe termen mediu și lung, accesul la informație conduce la o ”ajutorare de sine” (help for self-help) a românilor din afara granițelor și la dezvoltarea independenței acestora în relațiile cu autoritățile străine și române.

Obiective specifice:

- dezvoltarea unei platforme digitale unice/centrale care să ofere conținut și resurse pentru toate grupurile diasporei, de tipul materialelor didactice suport pentru învățarea limbii române, aspecte legate de legislația specifică statelor în care regăsim comunități de români, oferte de locuri de muncă etc. și să constituie un cadru de dialog între autorități și românii din afara granițelor țării;
- dezvoltarea de parteneriate cu instituțiile publice și structurile non-guvernamentale cu atribuții în domenii de interes pentru românii din afara granițelor în vederea furnizării și actualizării constante a informațiilor relevante;
- înființarea de centre comunitare în statele/regiunile în care regăsim comunități românești semnificative, încadrarea acestora cu personal, precum și alocarea de resurse financiare și materiale pentru a deservi, proteja și consolida comunitățile românești din străinătate.

6. Direcțiile de acțiune ale politicilor pentru românii de pretutindeni

În stabilirea direcțiilor de acțiune ale politicilor pentru românii de pretutindeni asumăm că aceștia au următoarele deziderate fundamentale:

- Persistența elementului etnic românesc în arealul de tradițional de locuire și păstrarea ponderii tradiționale a acestuia în raport cu alte etnii care locuiesc în același areal – aceasta referindu-se direct la existența sau dispariția minorității în sine și la drepturi ce privesc accesul la educație în limba maternă, folosirea limbii în spațiul public și în raport cu autoritățile, participarea la deciziile de politici privind comunitatea locală;
- Primirea celui mai bun tratament acordat minorităților și străinilor pentru românii de pretutindeni, în linia standardelor asumate de Consiliul Europei și de statul român în condiții de reciprocitate;
- Accesul membrilor comunităților românești din afara granițelor la educație în limba română, desfășurarea unei vieți culturale în limba română, participare la dezbaterile publice în limba română, informare și exprimare a opiniilor în limba română, practicarea tradițiilor și riturilor religioase proprii;
- Accesul tuturor etnicilor români, cetățenilor români cu domiciliul în străinătate și tuturor persoanelor care își valorizează originile românești sau legăturile cu România și spațiul românesc la dezvoltările din țară;

În relație cu aceste deziderate fundamentale statul român va adopta următoarele poziționări:

- Statul român își asumă obligația de a derula politici publice atât în planul politicii externe cât și a politicilor interne, care să ofere conținut angajamentul constituțional în raport cu românii din afara granițelor²⁹, adaptat contextului social-economic determinat de libertățile europene și viața în context trans-național creată de acestea;
- Statul român își asumă obligația de a suplimenta contribuția pe care statele de cetățenie o realizează în beneficiul etnicilor români, până la atingerea dezideratelor fundamentale privind asigurarea persistenței elementului etnic românesc în arealul de tradițional de locuire și păstrarea ponderii tradiționale a acestuia în raport cu alte etnii care locuiesc în același areal³⁰, precum și asigurarea accesului membrilor comunităților românești din afara granițelor la educație în limba română, desfășurarea unei vieți culturale în limba română, participare la dezbaterile publice în limba română, informare și exprimare a opiniilor în limba română, practicarea tradițiilor și riturilor religioase proprii.

Consecutiv poziționărilor stabilite de statul român față de dezideratele fundamentale ale membrilor comunităților românești din afara granițelor, politicile pentru românii de pretutindeni vor merge în următoarele direcții:

²⁹ Materializare a prevederilor cuprinse în Articolul 7 al Constituției României

Art. 7 – Românii din străinătate - Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor țării și acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, cu respectarea legislației statului ai cărui cetățeni sunt.

³⁰ Este vorba despre obiectivele aplicabile ale Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă

- Conservarea identității etnice, lingvistice, culturale, religioase și exprimarea ei colectivă în cadrul comunităților românești din afara granițelor țării;
- Materializarea drepturilor legal recunoscute și acordarea celor mai bune tratamente din partea statelor de cetățenie și reședință;
- Sprijinirea țărilor din vecinătate în atingerea Obiectivelor Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, în UAT care includ areale tradiționale de locuire ale etnicilor români, prin care să asigure condiții atractive de viață în arealul tradițional de locuire al etnicilor români (minorități) – ținând cont de faptul că supraviețuirea minorității este condiționată de rămânerea în comunitățile tradiționale;
- Sprijinirea cetățenilor români care trăiesc în context transnațional (diaspora de mobilitate), atât sub aspectele legate de viața în afara țării (diplomație, servicii consulare, finanțări nerambursabile acordate pentru proiecte de păstrare a identității) cât și sub aspectele ce țin de viața lor din România (prin politici interne legate de atingerea Obiectivelor Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, ținând cont de continuitatea legăturii acestora cu țara și orientarea vieții pe care o au în altă țară spre România;
- Încurajarea reîntoarcerii cetățenilor români care muncesc în străinătate prin stimularea dezvoltării regiunilor și comunităților de origine;
- Încurajarea reîntoarcerii cetățenilor români care muncesc în străinătate prin valorificarea competențelor sau experienței acumulate de cetățenii români aflați în străinătate, în proiecte dezvoltate în România în proiecte de dezvoltare regională/locală;
- Valorificarea prezenței cetățenilor români în alte state pentru a munci și a dezvolta afaceri pentru stimularea exporturilor României și a promovării pe plan extern;
- Valorificarea capitalului uman din comunitățile din afara granițelor în achiziția de know-how a României;

7. Harta instituțională

Instituții cu atribuții în punerea în practică a Strategiei

Strategia propusă va fi aplicată prin măsuri luate la nivelul administrației publice centrale și locale, în cadrul normativ actual, în cadrul efortului general de atingere a Obiectivelor Agendei 2030 atât în România cât și în vecinătatea acesteia.

Potrivit Articolului 3, alin. 1- 6 din Hotărârea Guvernului nr. 927/2021 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Departamentului pentru Românii de Pretutindeni (DRP)³¹: „DRP asigură coordonarea interministerială în domeniul relațiilor cu românii de pretutindeni, sens în care, prin secretarul de stat, convoacă și prezidează Comitetul interministerial pentru românii de pretutindeni.”³²

Comitetul interministerial pentru românii de pretutindeni, include, reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Educației, Ministerului Culturii, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Economiei,

³¹ Articolul 3, alin. 1- 6 din Hotărârea Guvernului nr. 927 din 1 septembrie 2021 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Departamentului pentru Românii de Pretutindeni
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/246079>

³² Articolul 3, alin 1 din actul normativ citat

Antreprenoriatului și Turismului, Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, Autorității pentru Digitalizarea României, precum și reprezentanți ai Academiei Române, Secretariatului de Stat pentru Culte, Bisericii Ortodoxe Române, ai altor culte și asociații religioase recunoscute în România, ai altor instituții și autorități ale administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniul cercetării lingvistice și educaționale, al reinserției socio-profesionale și al atragerii de investiții, precum și, dacă este cazul, ai altor ministere și autorități ale administrației publice centrale și locale, în calitate de invitați, la inițiativa DRP.³³

Comitetul interministerial se întrunește semestrial sau ori de câte ori este necesar și prezintă Guvernului, periodic, dar cel puțin o dată pe an, rapoarte cu privire la stadiul realizării programelor de acțiuni specifice.³⁴

DRP asigură Secretariatul Comitetului interministerial³⁵.

Comitetul interministerial pentru românii de pretutindeni

Comitetul interministerial pentru românii de pretutindeni (n.r. Comitetul) reprezintă un cadru formal de armonizare a factorilor care pot contribui la atingerea obiectivelor politicii pentru românii de pretutindeni. Comitetul reunește instituții ale administrației publice centrale, precum ministere, autorități și agenții naționale, servicii publice independente, alături de Academia Română și cultele religioase reprezentative. Totodată la discuțiile și în formatele de lucru constituite în marja Comitetului pot participa reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale, patronatelor, intereselor profesionale.

Comitetul interministerial pentru românii de pretutindeni include:

Ministere

<i>Departamentul pentru Românii de Pretutindeni</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Președinte</i>
<i>Ministerul Afacerilor Externe</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Ministerul Educației</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Ministerul Culturii</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Ministerul Afacerilor Interne</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>

³³ Articolul 3, alin 3 din actul normativ citat

³⁴ Articolul 3, alin 4 și 5 din actul normativ citat

³⁵ Articolul 3, alin 6 din actul normative citat

etc

etc

etc

Agenții de stat

(exemple)

<i>Secretariatul de stat pentru culte</i>	<i>Secretar de stat/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
---	---	---------------

Servicii publice independente

(exemple)

<i>TVR</i>	<i>Președinte/ Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Radio România</i>	<i>Președinte/ Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
<i>Institutul Cultural Român</i>	<i>Președinte/ Director/Expert</i>	<i>Membru</i>

Societate Civilă

(exemple)

<i>Biserica Ortodoxă Română</i>	<i>Expert - Reprezentative</i>	<i>Membru</i>
---------------------------------	--------------------------------	---------------

Foruri academice și științifice

(exemple)

<i>Academia Română</i>	<i>Președinte/Director/Expert</i>	<i>Membru</i>
------------------------	-----------------------------------	---------------

Realitățile ultimilor ani pledează pentru o implicare tot mai activă a autorităților locale, prin consiliile județene, ca actori semnificativi în realizarea politicilor pentru românii de pretutindeni.

Potrivit legii³⁶, administrația publică locală din România se bucură de autonomie. Autonomia locală privește, printre altele, gestionarea resurselor care aparțin comunei, orașului, municipiului sau județului, după caz³⁷, și conferă autorităților administrației publice locale dreptul ca, în limitele legii, să aibă inițiative în toate domeniile, cu excepția celor care sunt date în mod expres în competența altor autorități publice³⁸.

Autoritățile locale, fie că este vorba despre primării sau consilii județene, au în mod natural în vedere probleme privind diaspora și minoritățile înrudite.

³⁶ Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001 (**republicată**), vezi link permanent

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/214333>

³⁷ Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001 (**republicată**), Articolul 4, alineatul 2

³⁸ Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001 (**republicată**), Articolul 4, alineatul 2

În primul rând, autoritățile locale sunt nevoite să administreze o realitate social-economică determinată de mobilitatea intra-europeană a muncii atât în *registrul negativ* (ele se confruntă cu deficitele și vulnerabilitățile create pe plan local de plecarea populației tinere și active din comunitatea locală) cât și în *registrul pozitiv* (ele beneficiind de pe urma remitențelor și investițiilor realizate în gospodărie și economia locală de cei plecați temporar la muncă în străinătate precum și de experiența acumulată de aceștia).

În al doilea rând, cel puțin unele dintre autoritățile locale sunt legate, fie prin regiunea etno-folclorică-istorică transfrontalieră peste care se suprapun granițele administrative și naționale, dar și prin componente umane de comunități înrudite din vecinătate.

PROIECT